

Petschnig Mária Zita

FENT ÉS LENT

HOGY ÁLL A MAGYAR GAZDASÁG?

2020-04-17 | ESSZÉ

Amikor február tájékán becsorogtak az előző év gazdasági eredményeit mutató adatok, távolról (vagyis a részletekben rejtőző ördögöt kikapcsolva) úgy nézett ki, nagyon is rendben van a magyar gazdaság. A növekedés üteme Írország után a második legnagyobb az Unióban (4,9%), az infláció ugyan kicsit erősödött (3,4%-ra), de az MNB célértéke (4%) alatt maradt. A foglalkoztatás bővült, a munkanélküliség rég nem látott szintre zsugorodott. A reálkeresetek harmadik éve kiemelkedő mértékben (8%-kal) nőttek, így bővíthetett a háztartások fogyasztása és megtakarítása is. A beruházások 15 százalékos lendülete nemzetközileg is kiugrónak bizonyult. Az

egyensúly mutatói is kedvező képet jeleztek: a külkereskedelmi mérlegben exporttöbblet képződött, az államháztartás hiánya a bruttó hazai termékhez viszonyítva javult, és az államadósság rátája is lejjebb szállt. Mindezek alapján jó karban lévő, erős gazdaság arculata rajzolódott ki.

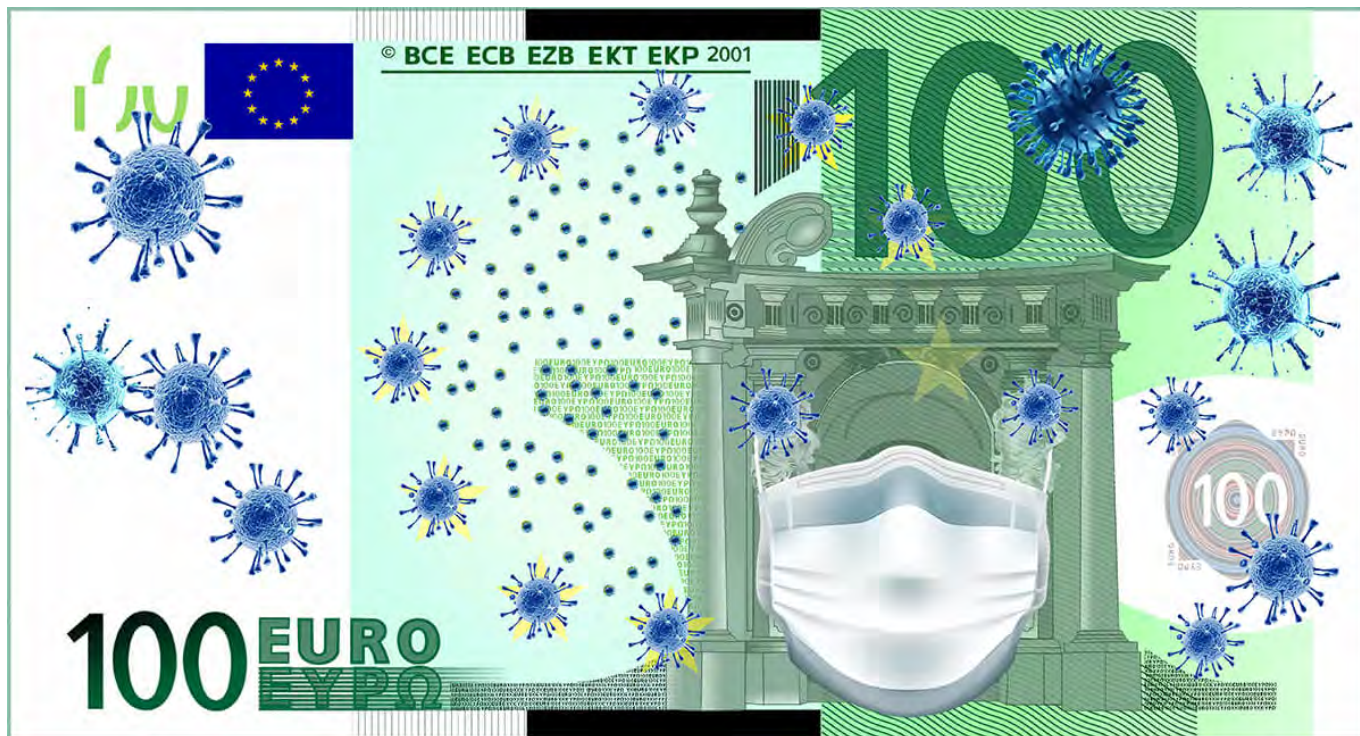
No és mi van a diabolikus részletekkel?

tudatos pénzszerzés

A teljesítményt lényegében két körülmény eredményezte, s úgy tűnik, egyik sem tartósítható. Egyrészt megint besegítettek az Unió ingyen pénzei, amelyeket ebben a ciklusban az utolsó fillérig (és tovább) mielőbb fel akart használni a kormányzat. Jellemzően az építőipar harmadik éve jelzett 20% feletti növekedést – az uniós pénzek nagy része ugyanis ide kerül –, jórészt ebből adódott a beruházások magas dinamikája is (ugyancsak 2016 után). Másrészt a választásokhoz igazodóan minden tekintetben laza kormányzati és jegybanki politikát vetettek be – vagyis tudatos pénzszerzést. A gazdaságpolitika a monetáris politikával együtt a növekedést erőltette, amikor az bizonyos mértékig magától is ment volna. Úgy mondjuk: a politikák a ciklust erősítették, azaz prociklikusak voltak. Ennek az a hátulütője, hogy elsütötték minden használható petárdájukat, amit a növekedés csökkenése esetén be lehet vetni.

Az ördögi részletekhez tartozott még két további tényező. A növekedés szerkezete kedvezőtlenebbé vált. 2016 után felszámolódott a korábbi, az egyensúly-alakulás és a távlatos versenyképesség-alakulás szempontjából kívánatos, hazai forrásokból táplálkozó beruházás és export-húzza pálya. Helyébe a belső kereslet-húzás lépett, amiben meghatározó a háztartások fogyasztása, ami egyébként távlatosan a leggyengébb erő, s nem mellesleg importigényes (tehát külső egyensúlyrongáló). A belső kereslet másik elemét, a beruházásokat, az uniós források hajtották, a technikai megújulást kevésbé lehetett tetten érni.

Az éven belüli folyamatokat tekintve kirajzolódott, hogy 2019-ben negyedévről negyedévre mérséklődött a termelés üteme, ugyanakkor a fogyasztásé erősödött. Az álmoskönyvek szerint az egyensúly-alkulás szempontjából ez nem kedvező.

Így jöttünk át 2020-ra, amikor mindenki tudta, hogy ebben az évben jelentősen gyengül az uniós források húzóereje és az expanzív kormányzati, valamint monetáris politika felélte tartalékait. Így – a kormányon kívül – valamennyi előrejelző határozott dinamika-csökkenést jóslt. Februárban! – még nem számolva a koronavírusjárvány hatásával. Az Európai Bizottság például 3,2 százalékos növekedést valószínűsített.

És március 4-én bejelentették az első koronavírus betegeket hazánkban is.

Milyen gazdasági állapotú Magyarországot ért el a kór?

Bizonyos értelemben 2020-ban ütésállóbb a magyar gazdaság, mint amilyen a 2007–2009 közötti globális válság idején volt. Köszönhetően annak, hogy az Orbán-kormány – Brüsszel külső kényszeréhez igazodva, különben komoly pénzekről esett volna el – leszorította az államháztartás hiányát. A módszerek persze erősen vitathatók (forráskivonás a humánszférából, különadók kivetése), de mennyiségileg eredményesek voltak. Ugyanakkor – részben ebből is következően – mérséklődött az államadósság rátája a bruttó hazai termékhez viszonyítva, és az adósság finanszírozásában visszaszorultak a külföldiek. Ennek is ára volt és van, de tény, hogy ezáltal csökkent az állami finanszírozás kiszolgáltatottsága a nemzetközi piacoknak.

Ugyanakkor kitettségünk a vírus okozta válságnak több okból is erősödött:

- A magyar gazdaság az új évezredre erősen beépült a globalizált világgazdaságba, ami jó. De a koronavírus elleni védekezés válaszlépései éppen a globalizált világ szövetét szaggatják szét, egyelőre beláthatatlan következményeket okozva a beszállítói láncok szoros együttműködésére épülő nemzetközi munkamegosztásban.
- A teljes hazai áru- és szolgáltatás-export a GDP több mint 80 százalékát adja, s nagyjából ugyanekkora a teljes áru- és szolgáltatás-import aránya. Magyarország a világ egyik legnyitottabb gazdasága, amely a világgazdaság legkisebb rezdülését is megérzi. Összehasonlító elemzések szerint hazánk a vírus érintette országok közül – nyitottságát tekintve – az ötödik. A vírus sújtotta európai országokba irányul teljes exportunknak majdnem a fele (Olaszország, Franciaország, Spanyolország, Németország, Egyesült Királyság, Ausztria).

az egész iparágat taccsra tehetik

- A magyar gazdaság főleg a járműiparon keresztül jelentősen beépült a német gazdaságba. Németországnak viszont igen intenzívek a gazdasági kapcsolatai a

vírus kiinduló helyével, Kínával. Az anyag- és alkatrészszállítás elakadása közvetlenül, de német közvetítéssel is hat a hazai termelésre. S mivel a járműipart néhány nagy multinacionális cég uralja, ezek döntései – mint már megtapasztalhattuk – az egész iparágat taccsra tehetik.

- Az utóbbi években az ipar fejlődése nálunk meglehetősen egyoldalú volt, főként a járműgyártásra koncentrálódott. A „soklábúság” helyett az erősödő „egylábra állás” azt eredményezte, hogy a járműipar a magyar ipari termelés megközelítően 30 százalékát adja. De a hozzá kapcsolódó ágazatokat is figyelembe véve az arány 50 százalékot is kitehet.

– A hazai turizmus az utóbbi években gyorsan fejlődött. 2017-ben már 7 százalékkal járult hozzá a GDP termeléséhez, ami a tovaryűrűző hatásokkal együtt 11 százalékát tette ki az éves hozzáadott-értéktermelésnek. Ezek az arányok 2018–19-ben tovább nőttek. Márpedig a koronavírus egyik legnagyobb gazdasági áldozata a turizmus, ideértve a szálláshely-szolgáltatást, a légi közlekedést, a nemzetközi és hazai rendezvények elmaradását, a reklámcégek veszteségeit stb. A termelési láncok megszakadása amúgy is visszaveti a nemzetközi (és nemzeti) áru- és személyszállításokat, s nemcsak a légi, de a szárazföldi és víziközlekedést is. A szállítás, raktározás ágazatban ma a magyar GDP kb. 5 százaléka termelődik.

– S végül egy sajátosan magyar kockázati tényező: 2010 után kifejlődött a magyar gazdaság olyan szegmense, amely kevésbé a saját erőfeszítéseinek, inkább politikai támaszának köszönhetően futott fel. A piaci viszonyokhoz alkalmazkodásban ezek a vállalkozások gyengék, és pénzügyileg instabillá válnak, ha nem kapnak további támogatást a politikailag irányított bankoktól, amitől persze ezek a bankok is fejre állhatnak. Ez a kör jelentős kockázati tényező, mert fennmaradására saját erőből nem képes, a politikailag irányított további külső források viszont az uniós csapok szűkülése, illetve a recesszióban megcsappanó hazai források miatt elapadnak. Vagy ha nem, ha az újraosztásban továbbra is privilegizáltak, akkor az a hátrányos helyzetbe kerülteknél súlyos társadalmi-gazdasági válságot idéz elő. Az utóbbi egy hónapban ennek jelei egyre határozottabban megmutatkoztak a kormányzati döntések és nem-döntések nyomán.

Vagyis nem jók a magyar gazdaság idei növekedési kilátásai. Ma már csak az MNB képviseli, hogy 2-3 százalékos lesz a növekedés. Varga Mihály ugyanakkor 3 százalékos recesszióról szolt, aminél a nemzetközi és a hazai előrejelzők is nagyobb visszaesést vélelmeznek, 5-10 százalékos. Minden azon múlik, mikorra lehet a vírust megfékezni, a karanténokat lebontani. Pillanatnyilag magam valószínűbbnek tartom, hogy 2020-ban a termelés csökkenése meghaladja a tíz évvel ezelőtti válságban tapasztaltat (2009-ben 6,3%-os volt a zuhanás), a felépülés lassú lesz, mert a görcsök lassan oldódnak, a fogyasztási többletekhez pedig – ami a túljutás lendítője – jövedelemtöbbletek kellene.

**nem éri el a GDP egy
százalékát sem**

A válság enyhítésére, kivédésére eddig bemutatott kormányzati intézkedések vérszegények és rossz összetételűek. A kormány képviselői a GDP 18-20%-t kitevő csomagról beszélnek, csak hogy

ennek zöme a bankokra hárított, az érdemi költségvetési segítség nem éri el a GDP

egy százalékát sem. Mert Orbán Viktor védi a költségvetést, védi az államadósságot. Nem miattunk, hanem maga és NER-barátai miatt. Ha ugyanis az állásukat veszítő százezrek pénzt kapnának a költségvetésből, az megnövelné a hiányt – amit egyébként most Brüsszel meg is enged – és az államadósságot. Ekkor 2021–2022-ben – pont a választásokra készülve – megszorításokat kellene foganatosítani, az államadósság finanszírozásához pedig netán külföldi forrásokat bevonni – ez Orbán számára szuverenitásának korlátozását jelentené, s ezt mindenképpen el akarja kerülni.

Orbán hatalmi szempontjai most is mindent felülírnak. Hatalmának megtartása érdekében milliók életminőségét kockáztatja, amikor a „munka alapú társadalom” fedőnévre hivatkozva (de melyik társadalom nem munkaalapú?) fogja vissza a költségvetést, megtagadva mindazok megsegítését, akik a világjárvány miatt padlóra kerültek (s nem azért, mert nem fűlött foguk a munkához!), s védelmezi a saját és a táborához szorosan tartozók pozícióját.

kép | shutterstock.com